

■ УДК 785.11:780.6(=161.2)]-053.4/.5(477)" 19"

Л. В. Шемет, кандидат педагогічних наук, доцент, Харківська державна академія культури, м. Харків

Laskash@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8568-336X>

ДИТЯЧЕ ОРКЕСТРОВЕ ВИКОНАВСТВО В НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.: ТВОРЧИЙ АСПЕКТ

Наведено огляд публікацій, у яких розглядається розвиток дитячого народно-оркестрового виконавства в українській музичній культурі другої половини ХХ ст. Проаналізовано особливості еволюції інструментального складу та репертуару дитячих оркестрів народних інструментів. Висвітлено творчі досягнення відомих колективів у різних регіонах України. Визначено провідні художні тенденції розвитку вітчизняного дитячого народно-оркестрового виконавства цього періоду. Здійснене дослідження не висчерпує всіх аспектів визначеної проблеми, наукового вивчення потребують питання сучасного стану та перспектив розвитку дитячого оркестрового виконавства в народно-інструментальному мистецтві України, жанрово-стильової специфіки репертуару дитячих оркестрів народних інструментів.

Ключові слова: *дитяче народно-оркестрове виконавство, художня творчість, академічне музичне мистецтво, художня самодіяльність, оркестри народних інструментів, оркестри народної музики.*

Л. В. Шемет, кандидат педагогических наук, доцент, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ДЕТСКОЕ ОРКЕСТРОВЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСТВО В НАРОДНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОМ ИСКУССТВЕ УКРАИНЫ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ ХХ В.: ТВОРЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Приведен обзор публикаций, в которых исследуется развитие детского народно-оркестрового исполнительства в украинской музыкальной культуре второй половины ХХ в. Проанализированы особенности эволюции инструментального состава и репертуара детских оркестров народных инструментов. Освещены творческие достижения известных коллективов в разных регионах Украины. Определены ведущие художественные тенденции развития отечественного детского народно-оркестрового исполнительства данного периода. Данное исследование не исчерпывает всех аспектов определенной проблемы, научного изучения требуют вопросы современного состояния и перспектив развития детского оркестрового исполнительства в народно-инструментальном искусстве Украины, жанрово-стилевой специфике репертуара детских оркестров народных инструментов.

Ключевые слова: *детское народно-оркестровое исполнительство, художественное творчество, академическое музыкальное искусство, художественная самодетельность, оркестры народных инструментов, оркестры народной музыки.*

L. V. Shemet, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

CHILDREN'S ORCHESTRA PERFORMANCE IN THE FOLK INSTRUMENT ART OF UKRAINE IN THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY: CREATIVE ASPECT

The aim of this paper consists in the theoretical underpinning of artistic tendencies and regional specific aspects of the national children's folk orchestra performance in the second half of the 20th century.

Research methodology. The methodological basis of the research is the interaction of scientific approaches, and historical, cultural, systemic approaches hold a prominent place among them.

Results. The influence of the academic principles and folklore traditions caused the regional specific character of the instrumental composition and repertoire of the folk instrument orchestras, and the level of professional and creative mastery of the leaders ensured the effectiveness of their artistic achievements.

The analysis of creative achievements of many orchestras permitted to determine the leading artistic tendencies in the development of this kind of folk instrumental performance, in particular, the general commitment of the orchestras to the academic art, the desire to recreate the regional specific nature of traditional instrumentalism in the modern forms of children's collective music-making, the growth of the performing level, the expansion of the genre-and-style area in the repertoire, the activation of concert performance, strengthening the creative relations with composers.

Novelty is determined by the multidimensional analysis of the work of the children's folk instrument orchestras which functioned in different regions of Ukraine, as well as by the generalization of artistic tendencies in the children's folk orchestra performance of the second half of the 20th century.

The practical significance. The obtained results make it possible to use the provisions and conclusions of the research in the performance and educational practice, in particular, in the courses "History and Theory of the Folk Instrument Performance", "Methodology of the Work with the Orchestra".

Key words: *children's folk orchestra performance, artistic creativity, academic music art, artistic amateur performance, folk instrument orchestras, folk music orchestras.*

Постановка проблеми. Характерною ознакою останніх десятиліть є значні творчі досягнення дитячого оркестрового виконавства у сфері вітчизняного народно-інструментального мистецтва, що спричинило посилення інтересу дослідників до вивчення художніх тенденцій та регіональних особливостей його розвитку в другій половині ХХ ст. Актуальність запропонованої розвідки зумовлена необхідністю висвітлення творчого аспекту еволюції дитячого народно-оркестрового виконавства в музичній культурі України другої половини ХХ ст. Ключові питання розглядаються на основі аналізу творчої діяльності провідних

дитячих оркестрів народних інструментів цього історичного періоду, значних мистецьких досягнень керівників різних поколінь, котрі з ними працювали.

Зв'язок із науковими та практичними завданнями. Стаття написана згідно з планом науково-дослідної роботи Харківської державної академії культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Народно-оркестровий жанр постійно перебуває в колі наукових інтересів сучасного мистецтвознавства. Питання розвитку дитячих оркестрів народних інструментів висвітлюються переважно в контексті дослідження історичних та регіональних аспектів вітчизняного народно-оркестрового виконавства, а також творчої діяльності видатних митців у галузі академічного народно-інструментального мистецтва й окремих художніх колективів (праці П. Іванова (1981), Ю. Лошкова (2002), Н. Никорак (2015), О. Трофимчука (2005), В. Цицирева (2015), В. Кислинської (2006)).

Незважаючи на значний науковий інтерес до проблеми дитячого оркестрового виконавства в народно-інструментальному мистецтві України, у сучасному мистецтвознавстві існує чимало суттєвих аспектів, що потребують подальшого дослідження. Так, зокрема, й дотепер не висвітлено мистецькі і творчі досягнення провідних художніх колективів на різних етапах їх історичного розвитку, особистого внеску керівників, котрі працювали з тими або іншими оркестрами.

Мета статті — теоретично обґрунтувати художні тенденції та регіональну специфіку еволюції вітчизняного дитячого народно-оркестрового виконавства в другій половині ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим показником динаміки вітчизняного дитячого народно-оркестрового виконавства на різних етапах його становлення та розвитку є творчі досягнення окремих колективів та їхніх керівників, які не тільки сформували основні напрями організаційної та художньо-творчої діяльності, розробили форми та методи її реалізації, створивши середовище для спілкування, обміну досвідом, репрезентації отриманих результатів, а й перебували в постійному пошуку нових ідей щодо організації та реорганізації оркестрів, оновлення інструментального складу, впровадження інноваційних форм і методів роботи над музичними творами на репетиціях, відтворення їх в умовах концертного виступу, формування репертуарної політики, налагодження творчих зв'язків з відомими композиторами, музикантами-виконавцями, диригентами, творчими колективами.

Збереження за народними інструментами статусу масових, державна підтримка академічного виконавства на народних інструментах як безпосереднього виразника пріоритетних ідеалів народності

та демократизму мистецтва, створення професійної бази підготовки кваліфікованих диригентів і керівників оркестрових колективів стали істотним стимулом розвитку та зміцнення позицій дитячого народно-оркестрового виконавства в другій половині ХХ ст. Цьому сприяли також постійні пошуки в галузі вдосконалення інструментарію, розвитку його масового виробництва, впровадження реконструйованих народних інструментів до навчальних музичних закладів, поступове зменшення кількості народно-оркестрових колективів у сфері художньої самодіяльності та долучення колективного виконавства на народних інструментах до сфери музично-професійної освіти.

Дитяче народно-оркестрове виконавство другої половини ХХ ст. представлене численними функціонуючими та новоствореними колективами на базі закладів культури, позашкільних та спеціалізованих навчальних закладів, характеризується різноманіттям форм. У 1950 — на початку 1970 рр. домрово-балалайкові оркестри не мали альтернативи й функціонували на всій території України. Яскравим прикладом цього можна вважати організацію директором Рахівської ДМШ Закарпатської області І. Кобакою в 1974 р. оркестру російських народних інструментів з новим складом домр і балалайок. Починаючи із середини 1970 рр. набувають поширення оркестри народних інструментів мішаного складу та оркестри народної музики України. Різниця між ними, яка простежується передусім у назві, полягає не тільки в тому, що до складу оркестрів народної музики, як зазначає мистецтвознавець О. Трофимчук у статті «Сучасні тенденції розвитку гуртових форм народно-інструментального музикування в Україні» (2005, с. 183), «<...> окрім зазначених цимбалів, сопілки, бандури, можуть входити ще й академічні дерев'яні духові інструменти та струнно-смичкові <...>, а флейту, гобой, кларнет, скрипку, альт чи віолончель важко назвати у повній мірі народними інструментами». Як відомо, для деяких оркестрів народних інструментів другої половини ХХ ст., основу яких становлять групи домр, балалайок та баяни, характерною тенденцією стало використання не тільки дерев'яних, а й мідних духових інструментів симфонічного оркестру. Не менш важливу роль у визначенні типових відмінностей між цими колективами відіграє музика, яку вони виконують. У репертуарі оркестрів народних інструментів переважають перекладення творів світової класики, сучасних композиторів, зразки естрадно-джазової музики. Оригінальний репертуар оркестрів народної музики складається з аранжувань та різних за жанром авторських опусів, основою яких є традиційна народна музика українців у всьому розмаїтті її локальних і регіональних варіантів.

Немало дитячих ансамблів і оркестрів організували відомі сопілкарі Н. Матвеев на Сумщині та Є. Бобровников у Києві, Дніпропетровській, Львівській областях. 1960 р. відбувся виступ дитячого оркестру народних інструментів під керівництвом соліста Державного заслуженого народного хору імені Г. Г. Верьовки Є. Бобровникова, що налічував 100 учасників. Поряд із сім'єю сопілок, яка мала шість груп, використовувалися також очеретини, жоломіги, свирілі, кларнет, трембіта, баян, скрипки, басоля, ударні інструменти (Іванов, 1981, с. 27). Згодом застосування в дитячому народно-оркестровому виконавстві різноманітних духових інструментів стало типовим явищем.

Показовим для східних і південних регіонів виявилось превалювання колективів домрово-балалайкового та мішаного складу.

У 1953 р. відновив свою роботу оркестр народних інструментів Харківського палацу піонерів під керівництвом В. Комаренка. З 1954 р. колектив діє в складі Піонерського ансамблю пісні й танцю, реалізуючи функцію акомпанементу та виконуючи сольні номери. Звучання домр, балалайок, оркестрових гармонік збагатилося тембрами баянів, дерев'яних та мідних духових інструментів, що надало змогу повноцінно виконувати зразки класичної спадщини, наприклад, номери з балету «Лебедине озеро» П. Чайковського та опери «Кармен» Ж. Бізе, опуси А. Рубінштейна, Е. Гріга, І. Штрауса, В. Огіньського, оригінального репертуару, обробки народних пісень і танців В. Андреева, М. Привалова, М. Фоміна та ін. Багаторічна творча співпраця з відомим українським композитором М. Кармінським сприяла оновленню концертних програм сучасними творами, написаними спеціально для дітей, серед яких – хореографічна сюїта «Фанфари в лісі», театралізована композиція «Нам 40 років» (Лошков, 2002, с. 39), пісні «Червона краватка» та «Вогнище» на слова І. Муратова (Кислинська, 2006, с. 23). Численні виступи колективу на різних сценах Харкова, Києва, Москви, у піонерських таборах «Молода гвардія» та «Артек», записи на радіо й телебаченні сприяли популяризації народно-оркестрового жанру.

Значних успіхів у художньо-творчій, концертно-виконавській, просвітницькій діяльності за понад 50 років існування досяг відомий в Україні та поза її межами дитячий зразковий оркестр народних інструментів ПК смт Слобожанське Зміївського району Харківської області на чолі із заслуженим працівником культури України В. Біленькою. Його інструментальною основою є домри, балалайки, баяни, гусли, ударні інструменти. На базі оркестру функціонують підготовча та основна групи, народний оркестр «Реприза», що об'єднав випускників минулих років, створені вокальний ансамбль «Казка», ансамбль ложкарів. Таким

чином, колектив став справжнім родинним колом, у якому представлені декілька поколінь.

Оркестр — учасник усесоюзних та регіональних фестивалів, обласних і районних оглядів художньої самодіяльності, а також телепередач «Пісня скликає друзів», «Грають юні музиканти», «Творчість юних», «Сонячне коло» (Цициреєв, 2015). Географія його концертних виступів охоплює різні міста України, Росії, Білорусі, Грузії, Armenії, Польщі, країн Балтії. В. Біленька — ініціатор створення клубу любителів народної музики «Медіатор», у якому відбувалися творчі зустрічі учасників оркестру з провідними музикантами, художніми колективами, а також проведення з 1985 р. фестивалю «Райдужний світ народних мелодій», що згодом набув статусу міжнародного та щороку збирає численних шанувальників народно-інструментального жанру, надихаючи оркестрантів на постійний творчий пошук і підвищення виконавського рівня.

Новий період у творчому житті оркестру народних інструментів Харківського палацу піонерів (нині Обласного палацу дитячої та юнацької творчості) розпочався з приходом до керівництва молодого й талановитого музиканта В. Городовенка. На початку 1970 рр. оркестр стає самостійним концертним колективом. Відбулися певні зміни в його інструментальному складі, з якого поступово зникли оркестрові гармоніки й мідні духові інструменти, а протягом наступних десятиліть загальна палітра звучання збагатилася тембрами великих та малих клавішних гусел, бандур, цимбалів. При оркестрі відкрито класи з навчання гри на народних інструментах, створено молодшу групу, яка дістала назву «Музичний театр», та ансамбль «Надія». Репертуар поповнився новими творами, інструментування й аранжування яких виконував безпосередньо керівник, різноманітна його жанрово-стильова палітра. У репертуарі — зразки класичної (І. Альбеніс, Г. Венявський, Ф. Шопен, С. Рахманінов) та сучасної (О. Холмінов, Є. Дога, В. Конов, І. Широков, І. Матвійчук, І. Тамарін, О. Филипенко, І. Зацарний, А. Мелітонян, В. Гуревич-Гареев) музики. Обов'язковим елементом концертних програм є виконання творів не тільки М. Кармінського, а й інших харківських композиторів, зокрема І. Ковача, В. Подгорного, А. Гайденка, О. Литвинова, М. Стецюна, Г. Цицалюка. Співпраця з провідними солістами, концертні тури містами колишнього СРСР (Таллінн, Санкт-Петербург, Орел, Гомель, Київ та ін.), участь у республіканських, усесоюзних фестивалях самодіяльного мистецтва, творчі поїздки на фольклорні та музичні фестивалі до європейських країн (Словенія, Польща, Бельгія) стали традиційними для колективу, що з 1985 р. має почесне звання «Зразковий художній колектив», а з 2002 р. — «Народний художній колектив». За творами оркестру

створено понад 10 музичних програм на Харківському обласному радіо й телебаченні, а також в Україні (у Києві), Польщі, записані два компакт-диски (Кислинська, 2006, с. 44). В оркестрі започатковано нову ефективну форму вдосконалення виконавської майстерності учасників та активізації їхньої концертної діяльності — творчу лабораторію на базі зимового табору (1982–1994 рр.).

З моменту створення не змінився інструментальний склад дитячих колективів півдня України — оркестрів російських народних інструментів міських Палаців творчості учнів Миколаєва (О. Комінарець) та Севастополя (П. Льошин, Р. Тищенко, Л. Корольова), які протягом багатьох років популяризували народну, класичну та сучасну музику. Програми колективів мали симфонічні та оперні твори В. Моцарта, В. Каліннікова, Дж. Верді, О. Бородіна, П. Чайковського, М. Римського-Корсакова, М. Теодоракіса, твори сучасних композиторів, музику до кінофільмів, а також естрадну, джазову та навіть рок-музику. Прагнення до синтезу інструментального, вокального й хореографічного жанрів набуло яскравого втілення в концертних виступах миколаївського колективу.

Продовжували розвивати, вдосконалювати та урізноманітнювати академічні форми й методи навчально-виховної, художньо-творчої, концертно-виконавської діяльності дитячі оркестри народних інструментів обласних центрів західних, центральних та північних регіонів (Івано-Франківська ДМШ № 2 імені В. Барвінського, кер. О. Мельник; ДМШ м. Старий Самбір, кер. А. Душний; Тернопільська ДМШ № 1, кер. А. Галішевський; ОНІ Вінницької ДМШ № 2, кер. В. Костішин; НВК № 9 імені А. М. Трояна Кам'янця-Подільського Хмельницької області, кер. В. Гуменний, В. Шумський; «Пролісок» Дніпровської ДМШ № 6 імені В. І. Скуратівського, кер. А. Коритний; Коростишевської ДМШ, кер. М. Слоквенко та ін.). В інструментальному складі таких колективів представлено переважно інструменти, які вивчалися в спеціальних класах відділів народних інструментів (баян, акордеон, домра, цимбали, бандура, гітара, сопілка), а в репертуарі — перекладення зразків класичної спадщини, обробки народних пісень і танців, оригінальні твори для народних інструментів сучасних композиторів, зокрема естрадно-джазові композиції Є. Дербенка, В. Власова.

Характерною тенденцією розвитку народно-оркестрового жанру останніх десятиліть ХХ ст. стало відродження традиційних форм музичної культури. Найяскравіше вона проявилась у народно-оркестровому виконавстві районних центрів і сільських осередків Західної України, оскільки більшість її областей зберегли давні автохтонні традиції музикування. Цей регіон у 1970–1990 рр. представляли

народно-інструментальні колективи, до складу яких входили струнно-смичкові (скрипки, контрабас, басоля (віолончель), струнно-щипкові (бандури, кобзи), цимбали, духові (сопілка, кларнет, труба, тромбон), акордеон (баян), ударні інструменти. Деякі із цих інструментів упродовж століть були невід'ємною складовою трієстих музик. Репертуар переважної більшості оркестрів тісно пов'язаний з регіональними традиціями фольклорного інструменталізму.

Багато оркестрів народних інструментів на Івано-Франківщині заснував скрипаль-віртуоз, диригент, композитор, професор кафедри народних інструментів і музичного фольклору інституту мистецтв у Прикарпатському національному університеті імені В. Стефаника П. Терпелюк. Створений ним у 1985 р. на базі Коломийської музичної школи дитячий оркестр «Гуцулятко» (Никорак, 2015, с. 272) мав неабияку популярність як концертний колектив в області, інших регіонах України та за кордоном. Саме для цього колективу П. Терпелюк написав перший інструментальний твір на основі гуцульського фольклору «Фантазія».

На народних мелодіях Бойківщини сформувався й репертуар одноразового лауреата обласного фестивалю-конкурсу дитячих оркестрів народної музики в м. Косів — дитячого оркестру народної музики «Дивограй» Рожнятівської музичної школи, заснованого в 1985 р. скрипалем М. Турчином.

Поряд з активною концертною та музично-просвітницькою діяльністю провідні регіональні оркестри народних інструментів і народної музики розвивали дитяче народно-оркестрове виконавство, створювали колективи-супутники. Наприклад, власний колектив-супутник має відомий своїми інтерпретаціями творів світової класики, а також українських, молдавських, циганських мелодій Богородчанський народний аматорський оркестр народних інструментів «Візерунок» районного палацу культури. Це — дитячий оркестр народних інструментів Богородчанської музичної школи, організатором та художнім керівником якого стала донька відомого скрипаля-віртуоза й диригента В. Стефанюка А. Михащук.

Дитячі народно-оркестрові колективи часто беруть участь у регіональних музичних фестивалях та конкурсах, зокрема обласному фестивалі оркестрів народних інструментів «Кобзареві струни», який раз на два роки проводиться в м. Рожнятів і є єдиним в Україні фестивалем народних аматорських колективів.

Значної популярності на Львівщині набув оркестр народних інструментів Жидачівської ДМШ (кер. М. Жовтий), у якому грають учні та викладачі. До інструментального складу входять цимбали, бандури,

скрипки, кобзи (домри), баяни, сопілки, ударні (бубон, бухало). У концертних програмах колективу – весільні мелодії Прикарпаття, створені на основі записів лемківського весілля М. Колесси.

Яскравістю тембрового колориту відрізняється звучання учнівського оркестру гуцульських народних інструментів Великобичківської ДМШ Закарпатської області, який наприкінці 1970 рр. створив педагог-баяніст М. Данилко, а з 1988 р. по 1994 р. очолював В. Попович, котрий паралельно з виконавською діяльністю збирає фольклор та сприяє збереженню народних традицій краю. Інструментальну основу колективу становлять скрипки, гуцульські цимбали, баяни, трембіта, сопілка, бухало (великий барабан з тарілкою), репертуарну – гуцульські коломийки, інструментальні композиції «Полонинські наспіви», «Аркан», «Бичківські весільні мелодії», «Карпатські візерунки» в обробці В. Поповича. На базі оркестру функціонують вокальні дуети, тріо, квартети, інструментальні колективи, серед яких є родинні ансамблі троїстих музик Оградників, Тимчаків, Волощуків, ансамбль баяністів, що неодноразово брали участь в обласних («Сонячне коло», «Грають юні музиканти», «Закарпатські візерунки»), а також республіканських телепередачах (телетурнір «Сонячні кларнети», радіоконкурс «Золоті ключі»).

У 1990 рр. дитячі оркестри українських народних інструментів та народної музики виникають у східній і центральній частинах країни. Ці академічні колективи створено на кшталт відомих професійних колективів – Національного академічного оркестру народних інструментів України (керівник В. Гуцал), оркестрів народної музики України Харківської державної академії культури та міського театру «Обереги» (керівник Ю. Алжнев).

Творчий шлях оркестру українських народних інструментів музичної школи № 12 м. Кривий Ріг розпочався в 1990 р. завдяки ініціативі директора школи В. Гнездилова. Музичні інструменти виготовлялися на замовлення майстрами Тернопільщини. Протягом 1991–1998 рр. оркестр очолював О. Дергачов, а з 1998 р. – А. Дерипаска. Щороку репертуар колективу поповнювався кращими зразками української класичної музики, обробками українського народного мелосу, творами сучасних композиторів. Оркестр брав участь у регіональних та міжнародних фестивалях-конкурсах, успішно виступав на сценах різних міст України, демонструючи оригінальність інтерпретацій творів та високий професійний рівень їх виконання.

Поле експериментальних творчих пошуків для студентів Харківської державної академії культури А. Моргуна й В. Кучинського стала міська ДМШ № 13 імені М. Коляди, на базі якої впродовж 1994–1998 рр. функціонував оркестр народної музики України. До його

складу входили скрипки, віолончель, баяни, акордеони, флейта, кларнет, труба, гітари, сопілки, бандури, цимбали. У репертуарі колективу були концертні п'єси, створені на основі українського народного мелосу сучасними вітчизняними композиторами Д. Попічуком, В. Попадюком та ін.

Висновки. На основі аналізу творчих досягнень дитячих оркестрів народних інструментів другої половини ХХ ст. визначено провідні художні тенденції розвитку цього різновиду народно-інструментального виконавства: загальна зорієнтованість колективів на академічне мистецтво, прагнення до відтворення регіональної специфіки традиційного інструменталізму в сучасних формах дитячого колективного музикування, підвищення виконавського рівня колективів і професійної майстерності їх керівників, розширення жанрово-стильової сфери репертуару, активізація концертної діяльності, зміцнення творчих зв'язків із композиторами, пошуки інноваційних форм сценічної репрезентації музичних творів і музично-естетичного виховання юних оркестрантів.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання положень і висновків виконаного дослідження у виконавській, лекційно-просвітницькій та педагогічній практиці, зокрема в курсах «Історія і теорія народно-інструментального виконавства», «Методика роботи з оркестром».

Перспективи подальших досліджень. Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів визначеної проблеми, наукового вивчення потребують питання сучасного стану та перспектив розвитку дитячого оркестрового виконавства в народно-інструментальному мистецтві України, жанрово-стильової специфіки репертуару дитячих оркестрів народних інструментів.

Список посилань

- Іванов, П. (1981). *Оркестр українських народних інструментів*. Київ: Музична Україна.
- Кислинська, В. В. (2006). *Дитячі оркестри народних інструментів Харківщини (Дипл. роб. ... магістра муз. мист. : (8.020205 – музичне мистецтво))*. Харків: ХДАК.
- Лошков, Ю. І. (2002). *Володимир Андрійович Комаренко*. Харків: ХДАК.
- Никорак, Н. (2015). Збірники музичних творів «Моя Гуцулія» Петра Терпелюка: навчально-методичний аспект. *Гірська школа українських Карпат*, 12–13, 270–275. Узято з file:///C:/Users/Лариса/Downloads/gsuk_2015_12-13_86%20(1)/pdf
- Трофимчук, О. (2005). Репертуар оркестру народних інструментів в Україні 70–80 рр. ХХ ст. (на матеріалах опублікованих видань). П. Г. Черемський та О. Г. Романовський (Укл.). *Традиція і націо-*

нально-культурний поступ: збірник наукових праць (с. 186 – 195). Харків: НТУ «ХПІ».

- Трофимчук, О. (2005). Сучасні тенденції розвитку гуртових форм народно-інструментального музикування в Україні. П. Г. Черемський та О. Г. Романовський (Укл.). *Традиція і національно-культурний поступ: збірник наукових праць* (с. 178 – 185). Харків: НТУ «ХПІ».
- Цициреєв, В. М. (2015). Творча діяльність зразкового оркестру народних інструментів Комсомольського селищного палацу культури Зміївського району Харківської області. *Соціально-гуманітарний вісник: збірник наукових праць*, 13, 42–50. Харків: Товариство «Наука та знання».

References

- Ivanov, P. (1981). *Orchestra of Ukrainian folk instruments*. Kyiv: Musical Ukraine. [In Ukrainian].
- Kislinskaya, V. V. (2006). *Children's Orchestras of Folk Instruments of Kharkiv Region (Diploma of ... Master of Music Art: (8.020205 - Music Art))*. Kharkiv: KhDAK. [In Ukrainian].
- Loshkov, Yu.I. (2002). *Volodymyr Andriyovych Komarenko*. Kharkiv: KhDAK. [In Ukrainian].
- Nikorak, N. (2015). Collections of musical works My Hutsuliya by Peter Terpelyuk: educational and methodical aspect. *Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 12-13, 270-275. Retrieved from C: / Users / Larisa / Downloads / gsuk_2015_12-13_86% 20 (1) / pdf [In Ukrainian].
- Trofimchuk, O. (2005). Repertoire of the Orchestra of Folk Instruments in Ukraine 70-80 years of the twentieth century. (as exemplified in published editions). P.G. Cheremsky and O.G. Romanovsky (Inc.). *Tradition and national-cultural progress: a collection of scientific works* (pp. 186–195). Kharkiv: NTU «KhPI». [In Ukrainian].
- Trofimchuk, O. (2005). Modern trends in the development of bands of folk instrumental music in Ukraine. P.G. Cheremsky and O.G. Romanovsky (Inc.). *Tradition and national-cultural progress: a collection of scientific works* (pp. 178–185). Kharkiv: NTU «KhPI». [In Ukrainian].
- Tsitsirev, V. M. (2015). Creative activity of the model folk instruments orchestra of the Komsomol settlement settlement of the Zmiyiv district of Kharkiv region. *Social and Humanitarian Herald: Collection of Scientific Papers*, 13, 42–50. Kharkiv: Society «Science and Knowledge». [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 08.12.2017 р.